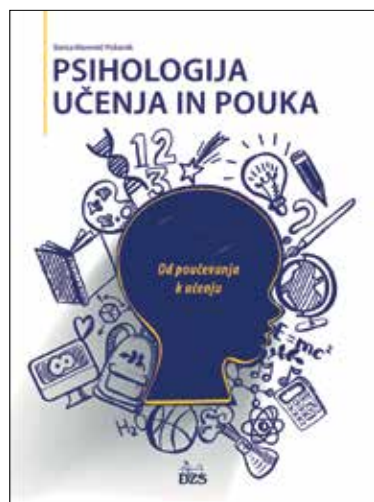

Marjeta Šarič

K NOVI IZDAJI UČBENIKA PSIHOLOGIJA UČENJA IN POUKA

Bibliografski podatki o knjigi:

Barica Marentič Požarnik PSIHOLOGIJA UČENJA IN POUKA: OD POUČEVANJA K UČENJU

2. prenovljena izd.,
Ljubljana: DZS, 2018

320 strani

ISBN 978-961-02-0946-1

Cena: 25,90 EUR

Jeseni 2018 je izšla nova izdaja učbenika Psihologija učenja in pouka avtorice Barice Marentič Požarnik. Učbenik je od prve izdaje pred več kot 15 leti doživel več ponatisov z manjšimi spremembami, tokrat pa je pred nami prenovljena in posodobljena izdaja. Učbenik ohranja prvotno strukturo, ki je bila že od začetka smiselno zastavljena, pri čemer so v novi izdaji zajeta novejša spoznanja in izsledki tako tujih kot tudi domačih raziskovalcev. V prvem delu so predstavljene temeljne značilnosti učenja, teorije učenja in različne oblike učenja, od preprostejših, kot so psihomotorično učenje in besedno učenje nižjih ravni, do zahtevnejših, kot so učenje pojmov, problemsko učenje, moralno učenje in celostne oblike učenja. V drugem delu se avtorica podrobneje posveti dejavnikom uspešnega učenja in obravnava, kako na učenje vplivajo individualne razlike v sposobnostih, stili spoznavanja in učenja, učne strategije, motivacija, osebnostne in čustvene značilnosti ter socialnopsihološki dejavniki. Kot pomemben dejavnik učenja je obravnavano tudi preverjanje in ocenjevanje. V sklepnem poglavju so posebej izpostavljena razmišljanja o pomenu učenja v prihodnosti in vlogi učiteljev pri spodbujanju kakovostnega učenja.

V novi izdaji so skozi celotno delo vključena novejša spoznanja domačih in tujih avtorjev. Avtorica opozori na raziskave, ki so bile na tem področju izvedene v zadnjih dveh desetletjih, npr. raziskave s področja nevroznanosti, metaštudije o dejavnikih učne uspešnosti (Hattie) ali o učenju učiteljev (Korthagen). Glede na to, da je na psihologijo učenja v tem času močno vplival konstruktivizem, je poudarjen pomen pojmovanj učenja in pouka. Razumevanje vloge pojmovanj spreminja pogled na posebnosti učiteljeve in učenčeve vloge, uveljavlja se »v učenca usmerjeno učenje«. Učbenik vključuje med novejšimi viri zlasti prevedene in domače, ki so uporabnikom laže dosegljivi. Od prevedenih so to npr. prevod priročnika OECD »O naravi učenja« ali mnogi kakovostni prevedeni članki v reviji Vzgoja in izobraževanje. Izpostavljene so pomembnejše domače raziskave zadnjih let slovenskih avtoric in avtorjev, npr. Cirile Peklaj, Melite Puklek Levpušček in drugih. Vključeni so tudi izsledki in izkušnje o uspešnem učenju, dobljeni iz domačih kakovostno vodenih projektov, kot so npr. tisti o formativnem spremljanju, bralni pismenosti ter partnerstvu fakultet in šol. Vpliv evropskih poudarkov, npr. na ključnih kompetencah, na sistematičnem spremljanju učnih izidov, je še bolj jasno prikazan.

Avtorica se ob obravnavi posameznih tem smiselno navezuje na aktualne dogodke in spremembe v slovenskem izobraževanju in jih kritično osvetli. Npr. pri obravnavi učenja stališč in vrednot je posebej izpostavljeno uvajanje kurikularnih sprememb, vzgojnih načrtov in njihovih učinkov. Kritično so obravnavane spremembe v pogledih in ukrepih na področju obvladovanja individualnih razlik med učenci v zmožnostih učenja, bodisi da gre za zunanje preverjanje, inkluzijo ali nivojski pouk. Večji je poudarek na razvijanju strategij samostojnega učenja, na metaučanju, samoregulaciji, izkustvenem, aktivnem učenju, kjer prevladuje celosten pogled na prepletenost spoznavnih, čustvenih in socialnih dejavnikov učenja. Tako je v poglavju o učnem transferju bolj poglobljeno obravnavano učenje kritičnega mišljenja, posodobljena je obravnava pomena čustev za učenje z vidika novejših spoznanj in še bi lahko naštevali. Celosten pogled na učenje je v učbeniku ponazorjen tudi tako, da se teme smiselno povezujejo in prepletajo, dodani so opomniki za medsebojno povezovanje obravnavanih tem. Posebna odlika nove izdaje učbenika je razširjeno poglavje o učiteljevem (profesionalnem) učenju. Poudarjena je vloga učitelja raziskovalca lastnega pouka in izpostavljen pomen skupinske podpore – mreže učečih se šol in odnosov na šoli, ko gre za učiteljevo učenje. Kakor prejšnje izdaje tudi novi učbenik uporabnike na različne načine spodbuja k aktivnemu branju in učenju: z vprašanji za razmislek in povezavo z lastnimi izkušnjami, s praktičnimi nalogami ter napotki za nadaljnji študij.

Učbenik je kot pregledno in poglobljeno delo s področja pedagoške psihologije pomemben spremljevalec vseh, ki želimo pri svojem delu in/ali študiju poglobiti razumevanje učenja, torej učiteljev na vseh ravneh izobraževanja, študentov – bodočih učiteljev, pa tudi pedagogov, andragogov, šolskih svetovalnih delavcev, pedagoških svetovalcev, specialnih didaktikov, piscev učbenikov. Zato je zelo dobrodošlo, da smo dobili učbenik v novi, posodobljeni obliki, ki bo še naprej naš dober spremljevalec in pomočnik pri profesionalnem udejstvovanju, da bi čim bolj podprli kakovostno učenje za vse.

APEL NA BOLJŠO POVEZANOST VSEH, KI SKRBIJO ZA PROFESIONALIZACIJO UČITELJSKEGA POKLICA

Strokovni posvet ob 40-letnici Centra za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Dne 20. 9. 2018 je ob 40. obletnici ustanovitve Centra za pedagoško izobraževanje na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani potekal posvet Izobraževanje učiteljev za izzive prihodnosti. Na posvetu so bili tudi predstavljeni dosežki ter perspektive delovanja Centra na področju izobraževanja in izpopolnjevanja učiteljev.

Medtem ko je ob ustanovitvi Centra imelo pedagoško usposabljanje, sestavljeno iz splošnih pedagoških predmetov in specialnih didaktik ter pedagoške prakse, le zelo majhen delež v študijskih programih Filozofske in drugih fakultet (razen pedagoških) in se je tudi izvajalo precej tradicionalno, se je v nadaljnjih desetletjih postopno razvilo tako v izgradnji teoretske osnove kot v obsegu in kakovosti izvajanja teh predmetov, v uveljavljanju prakse, aktivnih metod in izkustvenega učenja, v interdisciplinarnem in medfakultetnem povezovanju in tudi v uveljavljanju didaktičnega usposabljanja višješolskih in visokošolskih učiteljev, kot je v uvodnem preglednem prispevku poudarila Barica Marentič Požarnik, pobudnica ustanovitve Centra in njegova dolgoletna predstojnica.

Danes so pedagoške komponente, zlasti še pedagoška praksa, bolj smotno in v večjem obsegu umeščene v programe pedagoških smeri študija, pri čemer poseben izziv predstavlja bolonjska prenova študijskih programov, kot je poudarila sedanja predstojnica Centra, prof. dr. Cirila

Peklaj, ki je skupaj s prof. dr. Melito Puklek Levpušček predstavila tudi glavne rezultate primerjalne analize študentskih ocen pridobljenih in zelenih učiteljskih kompetenc dveh generacij študentov, ki so zaključili pedagoški študij različnih študijskih smeri v študijskem letu 2004/2005 in 2017/2018. Rezultati so pokazali, da študenti po bolonjski prenovi bistveno bolj ocenjujejo svoje pridobljene kompetence na vseh merjenih področjih (učinkovito poučevanje, vseživljenjsko učenje, vodenje in komunikacija, preverjanje in ocenjevanje in širše profesionalne kompetence), kot so jih pred prenovno (velikosti učinka se gibljejo med 0,99 in 1,21). Kljub visokim ocenam lastnih kompetenc pa so nekoliko nižje ocenjene predvsem kompetence soočanja z neustreznim vedenjem v razredu, dela z učenci s posebnimi potrebami ter sodelovanja s starši. To so področja, ki bi jim v izobraževanju učiteljev v prihodnje morali nameniti več pozornosti. Študenti so kot tiste predmete, ki so največ prispevali k njihovim kompetencam, omenili specialne didaktike in pedagoško prakso ter predvsem povezovanje teorije s prakso (vaje, simulacije, povratne informacije), nastope, hospitacije. Rezultati nakazujejo, da je bil z bolonjsko prenovno narejen korak v pravo smer, predvsem s povečevanjem obsega specialnih didaktik in praktičnega usposabljanja, obstaja pa še veliko možnosti za izboljšanje, predvsem na področjih kompetenc, ki so jih tudi v drugih raziskavah učitelji ocenili kot najmanj razvite oz. tiste, ki bi jih potrebovali v večji meri (Raz-

devšek Pučko in Rugelj, 2006; Valenčič Zuljan in Vogrinc, 2007).

Center je na mnogih področjih »oral ledino«, med drugim v izobraževanju študentskih tutorjev (začetki leta 1994) in mentorjev študentom in pripravnikom (prvi že leta 1989) ter v zasnovi in izvedbi pedagoško-andragoškega izobraževanja diplomantov nepedagoških smeri drugih fakultet (4002 udeleženca od leta 1983/1984) in višješolskih učiteljev (454 udeležencev). Posebej je omeniti skrb za načrtno izpopolnjevanje nas samih, ki učimo učitelje (»teacher trainers«), ki je potekalo zlasti v obdobju med 1980 in 1990 v obliki serije delavnic z nazivom »izkustveno učenje v izobraževanju učiteljev«. Vse od ustanovitve pa je Center organiziral tudi didaktično izpopolnjevanje visokošolskih učiteljev, med drugim prek večdnevniških odmevniških mednarodnih poletnih šol (16 poletnih in zimskih šol – glej Zbornik ob 30-letnici delovanja CPI).

Poleg pionirske je bila pomembna tudi povezovalna vloga Centra, zlasti povezovanje med teorijo in prakso, kjer je vedno znova treba doseči primerno ravnotežje in odnos simbioze, kot je v plenarnem prispevku poudarila prof. dr. Tatjana Resnik Planinc. To pomeni hkrati poglobljeno sodelovanje med učitelji splošnih pedagoških predmetov in specialnih didaktik na fakulteti pa tudi sodelovanje s primerno usposobljenimi učitelji mentorji na šolah, kot se je razvilo v okviru projekta Partnerstvo fakultet in šol. H kakovostni dejavnosti Cen-

tra pa je prispevalo tudi razvejeno mednarodno sodelovanje.

K izgradnji teoretske osnove so prispevali tudi posveti v organizaciji CPI, denimo posvet o konstruktivizmu v izobraževanju (2004), k popularizaciji pa publicistična dejavnost – objava 29 priročnikov za učitelje, za udeležence izobraževanj, zbornikov s posvetov ipd. Posebej je treba omeniti serijo publikacij s področja visokošolske didaktike (o predavanjih, skupinskem delu, ocenjevanju itd.).

Na posvetu so bila predstavljena različna področja izpopolnjevanja učiteljev, kot je usposabljanje za multikulturalnost (Košir, Vršnik Perše), za delo z učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (Kavkler, Košak Babuder), za timsko delo (Polak), za razne uspešne načine vključevanja IKT, kot je uporaba mobilnih aplikacij pri geografskem terenskem delu (Krevs, Ogrin, Repe, Stepišnik, Trobec). Faletič in Planinšič sta opozorila na pozitivne učinke uporabe tabel, ki študentom jasno vnaprej opredelijo dosežke; na področju usposabljanja za poučevanje tujih jezikov je bil uspešno uporabljen mikropouk (Retelj, Lah). Pri uvajanju teh in podobnih inovacij pa se ne sme zanemariti razvijanja globljih ravni refleksije (Šteh, Šarić), kar predstavlja za marsikoga trd oreh. Habe in Gradišek sta opozorili na zvezo med ugotovljenim psihološkim kapitalom in zadovoljstvom učiteljev. Šteh, Čepič in Kalin pa so prikazale rezultate mednarodne primerjalne študije o tem, kako učitelji v Sloveniji in Hrvaški ocenjujejo ugled svojega poklica – slovenski nekoliko bolje.

Živahno razpravo je izzval tudi prispevek o tem, katera vprašanja so zastavljali udeleženci seminarjev iz visokošolske didaktike na področju ocenjevanja znanja študentov (Šarić). Obžalovanja vredno je dejstvo, da nedavni razpis projekta MŠZŠ s področja usposabljanja visokošolskih učiteljev za uvajanje inovativnih metod v pedagoško delo (NIO7) ne upošteva bogatih dolgoletnih izkušenj, raziskovalnih rezultatov in dosežkov s področja visokošolske didaktike CPI oziroma predstavlja področje kot nekaj »povsem novega«. Pri tem pa daje prednost kvantiteti pred kakovostjo, ko spodbuja zelo kratka množična usposabljanja.

Tako se ob koncu posveta velja vprašati, kaj od tega, kar se je na Centru

razvilo v štirih desetletjih, še vedno živi in se dalje razvija, kaj pa je žal zamrlo, predvsem zaradi spremenjenih predpisov in nedosledne šolske politike. Med slednje lahko štejemo pedagoško-andragoško izpopolnjevanje višješolskih učiteljev, ki je žal bilo skoraj v celoti prekinjeno, odkar ni več obvezno; podobo usodo je doživelo usposabljanje mentorjev študentom in pripravnikom, katerega zasnova se je odlično razvila v okviru projekta Partnerstvo fakultet in šol, zdaj pa ga tako rekoč ni več. Kakovostno mentoriranje se tudi premalo upošteva in spodbuja v obdobju pripravnosti, kjer je prepuščeno naključju. To sta dve pomembni področji, ki bi ju bilo treba v prihodnje sistemsko urediti.

Prof. dr. Cirila Peklaj, sedanja predstojnica, je na koncu posveta poudarila, da so vsi sadovi prihodnosti posejani v semenu sedanjosti (kitajski pregovor), zato si moramo pri izobraževanju učiteljev in na Centru za pedagoško izobraževanje še naprej prizadevati za povezovanje med teorijo in prakso, spodbujati neprestano evalvacijo in refleksijo lastne prakse, delati tisto, kar »pridigamo«, oz. biti dober model poučevalne prakse za bodoče učitelje na vseh nivojih izobraževanja. To pa lahko dosežemo v tesnejši povezanosti vseh, ki si prizadevajo za boljšo kakovost in profesionalno usposobljenost učiteljev:

- Ministrstva za izobraževanje, šolstvo in šport s strokovnjaki v iskanju najboljših možnih rešitev (npr. sistemskih rešitev za izobraževanje mentorjev bodočim učiteljem in pripravnikom, za pedagoško andragoško izobraževanje višješolskih in visokošolskih učiteljev, sistemskih rešitev za ustrezno izvajanje dela z učenci z učnimi težavami po modelu Odziv na obravnavo);
- med univerzitetnimi učitelji različnih strok, ki izobražujejo učitelje za boljše povezovanje teorije in prakse;
- med učitelji na fakultetah in učitelji mentorji v osnovnih in srednjih šolah za zagotavljanje čim bolj kakovostne pedagoške prakse ter
- med učitelji na univerzi ter kolegi v mednarodnem prostoru za čim bolj uspešno uvajanje sodobnih, inovativnih in preverjenih metod dela.

VIRI IN LITERATURA

Razdevek Pučko, C. in Rugelj, J. (2006). Kompetence v izobraževanju učiteljev. V: S. Tancig in T. Divjak (ur.), Prispelki k posodobitvi pedagoških študijskih programov (str. 30–44). Ljubljana: Evropski socialni sklad.

Valenčič Zuljan, M. in Vogrinc, J. (2007). Učiteljeva poklicna vloga in učiteljev profesionalni razvoj. V: J. Vogrinc, C. Bizjak, Z. Krištof in J. Kalin (ur.), Izzivi mentorstva (str. 13–45). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Cruden, U., Hojker, M. in Avguštin, L. (2009). Center za pedagoško izobraževanje 30 let. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Center za pedagoško izobraževanje.

Povzetki prispevkov na posvetu ob 40. letnici Centra za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: izobraževanje učiteljev za izzive prihodnosti. Filozofska fakulteta, UL, 20. 9. 2018. Pridobljeno 14. 1. 2019 s: http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/DatotekeVsebin/Dejavnosti/povzetki_prispevkov_40 let_cpi.pdf.